

[Landbrugsministeren.]

rigt henviser til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, skal jeg anbefale dette til velvillig behandling i det høje ting.

Ordføreren for forslagsstillerne (Erling Dinesen): Hermed skal jeg tillade mig for folketinget at fremsætte *forslag til lov om Lønmodtagernes Garantifond*.

Baggrunden for lovforslaget er de alvorlige tab, funktionærer og arbejdere ofte har været ude for i forbindelse med konkurser, betalingsstandsninger eller virksomhedslukninger af andre grunde.

Vi har i de senere år set mange eksempler herpå, og det må påregnes, at strukturændringerne, der foregår i erhvervslivet, og andre forhold vil medføre, at disse problemer bliver større i den kommende tid.

Det forekommer helt urimeligt, at arbejdere og funktionærer i sådanne situationer skal miste tilgodehavender, de har arbejdet for eller i bedste fald ventet i meget lang tid, før de helt eller delvis kan få udbetalt deres løn eller feriegodtgørelse.

Derfor kan lovforslaget også betragtes som en art kollektiv forsikring, som arbejdsgiverne skal betale et beskedent bidrag til for at sikre, at alle arbejdsgiveres forpligtelser overholdes.

Efter lovforslaget skal samtlige ATP-registrerede arbejdsgivere årligt betale et bidrag på 5 kr. pr. beskæftiget lønmodtager, der er fyldt 18 år, men uanset denne begrænsning dækkes alle lønmodtagere af garantien. Det bestemmes videre, at lønmodtagerne er dækket ind, selv om arbejdsgiveren ikke har indbetalt sit bidrag.

Lovforslaget indeholder også bestemmelser om, at arbejdsministeren kan regulere bidragets størrelse i forhold til fondens behov for midler. For at gøre administrationen enkel og billig foreslås det, at bidragene indbetales én gang om året gennem arbejdsmarkedets tillægspension, der i forvejen har registreret såvel arbejdsgivere som lønmodtagere. ATP overfører herefter midlerne til garantifonden, der foreslås administreret af arbejdsministeriet.

Det årlige beløb, der vil indgå i fonden, andrager ca. 8 mill. kr. beregnet på grundlag af et samlet antal ATP-registrerede lønmodtagere på ca. 1,7 millioner.

Behøvet for fondsmidler vil formentlig

ikke blive særlig stort, fordi garantifonden efter foretagne udbetalinger indtræder i det hertil svarende omfang i lønmodtagernes krav mod konkursboet m. v. og således senere vil få tilbageført en betydelig del af de udbetalte beløb.

Jeg skal anbefale lovforslaget til folketingets velvillige behandling.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning angående midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelse til gæstearbejdere [af Finn Christensen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. I) findes i tillæg A, sp. 1269, fremsættelsen i tidenden sp. 752).

Forslaget sættes til forhandling.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlgaard): I sin redegørelse ved folketingets åbning den 6. oktober nævnte statsministeren, at jeg ville give en redegørelse i folketinget, når det af mig nedsatte udvalg til behandling af udenlandske arbejderes forhold i Danmark har afgivet afsluttende betænkning. Udvalget har netop i dag afsluttet sit arbejde, og dets formand har afleveret betænkningen til mig. Når den er mangfoldiggjort, vil jeg afgive min redegørelse i folketinget. Jeg regner med, at det kan ske i begyndelsen af december måned.

Jeg skal derfor i dag stort set holde mig til de problemer, der har tilknytning til det fremsatte forslag om et midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelser.

I foråret 1969 bemærkede vi en stigning i antallet af gæstearbejdere. Selv om stigningen var ret beskedent og for hele året i fjor blev mindre end 5.000 mand, måtte vi dog forudse, at der kunne blive tale om en udvikling som den, der kendes i vore nabolande. Der har tidligere været perioder med stigende antal gæstearbejdere. I årene 1964 til 1967 skete der således en forøgelse på i alt 7.000 personer, hvilket imidlertid ikke gav anledning til mere systematiske overvejelser.

Jeg nedsatte derfor i juni i fjor fremmedarbejderudvalget med den opgave at behandle spørgsmålet om de udenlandske ar-

[Arbejdsministeren.]

bejderes forhold og bad samtidig udvalget om særlig at fremskynde arbejdet med forslag til nye regler om udstedelse af arbejdstilladelser.

I en delbetænkning fra november i fjor foreslog udvalget følgende vilkår for meddelelse af arbejdstilladelser. For det første: der skal foreligge et konkret arbejdstilbud fra en bestemt arbejdsgiver. For det andet: der skal foreligge en erklæring fra det lokale arbejdsformidlingskontor om, at egnet dansk arbejdskraft ikke har kunnet anvises. For det tredje: det skal som hidtil være en betingelse for arbejdstilladelsen, at der gives overenskomstsmæssige eller sædvanemæssige løn- og arbejdsvilkår. For det fjerde: det skal være en betingelse for arbejdstilladelsen, at fremmedarbejderen indmelder sig i dansk sygeforsikring og arbejdsløshedsforsikring. Disse fire vilkår, der for det sidstes vedkommende har krævet ny lovhjemmel, er gennemført.

Udvalget foreslog endvidere, at det blev gjort til et vilkår for arbejdstilladelse for et større samlet kontingent af fremmedarbejdere til samme arbejdsgiver, at denne fremskaffede eller kunne give anvisning på egnet indkvartering. Efter det, der foreligger for mig, er denne ordning nu i funktion.

I indstillingen blev det endvidere foreslået, at arbejdsministeren efter indstilling fra det arbejdsmarkedspolitiske udvalg, hvori formændene for Dansk Arbejdsgiverforening og LO har sæde, skal fastsætte retningslinjer til regulering af tilgangen af udenlandsk arbejdskraft under hensyn til de til enhver tid foreliggende oplysninger om arbejdskraftsituationen, herunder om mangel på arbejdskraft af nærmere angiven art.

I øvrigt foreslog udvalget, at det pålægges arbejdsgivere, som beskæftiger fremmedarbejdere, at afgive indberetninger herom, og at der på grundlag heraf etableres et register over fremmedarbejdere. Den fornødne lovhjemmel til at pålægge arbejdsgiverne den nævnte indberetningspligt blev tilvejebragt ved ændring af fremmedloven i maj i år.

De stillede forslag kræver længere tids forberedelse. Det gælder særlig etableringen af gæstearbejderregisteret, der for at tilgodese de forudsatte, retkrævende formål

må oprettes som et EDB-register. Den såkaldte penneskaftmetode er ikke anvendelig i denne forbindelse.

I erkendelse heraf indstillede en del af udvalgets medlemmer som en overgangsordning, at arbejdstilladelse skal være opnået inden indrejse her til landet. En sådan overgangsordning gennemførtes med virkning fra den 1. januar 1970. Selv om den stramme situation på det danske arbejdsmarked har medført en forøget tilstrømning af gæstearbejdere i indeværende år, er det dog min bestemte opfattelse, at kravet om arbejdstilladelse før indrejse har medført en væsentlig begrænsning i antallet af førstegangsarbejdstilladelser sammenlignet med, hvad en uændret ordning ville have ført til.

Imidlertid viste det sig, at kravet om, at arbejdstilladelse skal foreligge før indrejse, medfører visse ulemper, navnlig skal jeg nævne kødannelser ved konsulater i Tyskland og betydelige udgifter og gener for de fremmede, der søger førstegangstilladelser. Efter en drøftelse med formændene for Dansk Arbejdsgiverforening og LO og med formanden for fremmedarbejderudvalget anmodede jeg derfor i juni i år udvalget om at overveje en ændret indslusningsordning byggende på det princip, at arbejdstilladelse skal være opnået før afrejse fra bopælslandet. Udvalget har den 20. oktober — altså for en 14 dages tid siden — afgivet en indstilling byggende på dette princip. Denne indstilling er nu genstand for overvejelse, og det arbejdsmarkedspolitiske udvalg vil få lejlighed til at udtale sig om indstillingen, før en endelig indslusningsordning fastlægges.

Den forstærkede tilstrømning af arbejdskraft fra udlandet i 1970 har medført, at gæstearbejdernes tilpasningsproblemer her i landet med rette påkalder sig stor opmærksomhed. Da jeg som nævnt vil tage denne side af gæstearbejderproblemerne op i min redegørelse i folketinget i december, skal jeg ikke nu gå nærmere ind herpå. Men jeg vil dog gøre en enkelt bemærkning om de boligspørgsmål, tilgangen af udenlandsk arbejdskraft har rejst.

Det siger vist sig selv, at når der i løbet af halvandet år pludselig sker en tilgang på henimod 15.000 gæstearbejdere, og en stor del af dem beskæftiges i hovedstadsområdet, hvor boligknapheden er størst, så står der

[Arbejdsministeren.]

ikke på forhånd tilstrækkeligt mange lejligheder og værelser og venter på dem. De har i vid udstrækning måttet huses inden for rammerne af den bestående boligmasse. Dette i forbindelse med mange gæstearbejders alt for små krav til boliger og adskillige udlejerens udnyttelse af boligmangelen har ført til en situation, som i mange henseender ikke er tilfredsstillende.

Jeg vil dog mene, at det i betragtning af den meget betydelige mangel på arbejdskraft ikke ville have været fornuftigt at stoppe udstedelsen af arbejdstilladelser alene på grund af boligforholdene. Det ville efter min opfattelse have været en uensigtsmæssig afvejning af de forskellige hensyn, der knytter sig til den fremmede arbejdskrafts tilstedeværelse her i landet.

Lad mig i denne forbindelse nævne, at ikke få arbejdsgivere og mange kommunalbestyrelser har gjort en værdifuld indsats med henblik på at afbøde vanskeligheder som følge af gæstearbejdernes boligproblemer.

Jeg skal også minde om, at boligministeren for få dage siden med sigte på en mere langsigtet indsats til løsning af gæstearbejdernes boligproblemer på grundlag af indstilling fra fremmedarbejderudvalget har fremsat forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri. Forslaget indeholder bl. a. regler om støtte til tilvejebringelse af kollegier for tilflyttet arbejdskraft, herunder gæstearbejdere. Endvidere indeholder det en bestemmelse, hvorefter boligministeren som vilkår for at støtte almenyttigt privat boligbyggeri kan betinge, at en vis andel af lejlighederne anvendes til tilflyttet arbejdskraft.

Den løbende vurdering af de problemer, der knytter sig til gæstearbejderne, har for forslagsstillerne ført til det foreliggende forslag om et midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelser, dog med mulighed for dispensationer. For regeringen har den samme vurdering ført til en midlertidig opbremsningsordning, som jeg lige straks skal omtale.

De forhold, der for regeringen har været afgørende, er følgende: ulemperne ved den hidtidige ordning, hvorefter arbejdstilladelse skal erhverves før indrejsen, synes at have været stadig voksende. Boligvanskelig-

hederne vokser ifølge sagens natur med antallet af gæstearbejdere og med vinterens komme. Vi står over for en sæsonmæssig afmatning af beskæftigelsessituationen. Lad mig som det sidste forhold nævne, at fremmedarbejderudvalget netop har afsluttet arbejdet med at indkredse fremmedarbejderproblematikken, således at et samlet overblik er tilvejebragt.

Med virkning fra og med fredag den 6. november har jeg derfor efter drøftelse med arbejdsmarkedets to hovedorganisationer, men ganske vist med Arbejdsgiverforeningens forbehold, bestemt, at ansøgninger fra gæstearbejdere om førstegangstilladelser som hovedregel ikke vil blive imødekommet. Dette gælder for den kommende vinterperiode. De tilfælde, hvor opholds- og arbejdstilladelse hidtil er meddelt uden hensyn til arbejdskraftsituationen, f. eks. på grund af de pågældendes familiemæssige tilknytning her til landet eller andre forhold, vil fortsat blive behandlet efter de hidtidige retningslinjer.

For egentlige gæstearbejdere vil ansøgninger om arbejdstilladelser, der er indgået til dansk myndighed senest den 5. november i år, blive behandlet efter hidtidige retningslinjer, idet dog arbejdsformidlingens frist på 1 uge til afgivelse af erklæring om arbejdskraftsituationen til brug for ansøgningens behandling vil blive forlænget til 2 uger. Jeg kan i denne forbindelse oplyse, at der beror mellem 1.000 og 1.500 ansøgninger, som således vil blive behandlet stort set efter de hidtidige retningslinjer.

Den tilsyneladende største forskel mellem forslaget til folketingsbeslutning på den ene side og den etablerede opbremsningsordning på den anden vedrører behandlingen af de gæstearbejdere, der lovligt opholder sig her i landet i øjeblikket. Regeringen har indtaget den holdning, at gæstearbejdere, der bliver arbejdsløse, mens de lovligt er her, opfordres til at henvende sig til de offentlige arbejdsformidlingskontorer for at få bistand til fremskaffelse af arbejdstilbud og til ansøgning om ny arbejdstilladelse. Det vil som hidtil være en betingelse, at egnet dansk arbejdskraft ikke er til rådighed. Det ser ud, som om forslaget til folketingsbeslutning også omfatter stop for arbejdstilladelser i disse tilfælde. Jeg er imidlertid tilbøjelig til at tro — nu kan vi jo høre i

[Arbejdsministeren.]

den efterfølgende debat — at det ikke har været forslagsstillernes hensigt.

For at kunne dække betydelige behov for arbejdskraft, som enkeltvirksomheder måtte have — som vi faktisk ved at mange enkeltvirksomheder har — og som ikke kan imødekommes ved arbejdskraft, som er her i landet, vil der blive skabt en dispensationsmulighed. Der tænkes her især på tilfælde, hvor virksomheder har større behov for udenlandsk arbejdskraft, eller hvor der er behov for speciel arbejdskraft. De nærmere regler for dispensationer vil snarest blive udarbejdet af en arbejdsgruppe med deltagelse af repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedorganisationer.

Der er efter min opfattelse behov for en fleksibel ordning, der foruden at være led i en midlertidig opbremsning samtidig kan berede vejen for en endelig indslusningsordning for fremmed arbejdskraft.

Ordføreren for forslagsstillerne (Finn Christensen): Ved denne førstebehandling af socialdemokratiets forslag til folketingsbeslutning om midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelse til gæstearbejdere befinder vi os i en situation, hvor folketinget skal drøfte et forslag til beslutning, som sådan set allerede er gennemført af regeringen. Jeg skal derfor indledningsvis takke arbejdsministeren for, at han, foranlediget af dette forslag og stærkt presset ikke mindst fra de faglige organisationer på arbejdsmarkedet, har gjort det eneste rigtige i den nuværende kaotiske situation omkring gæstearbejdernes forhold her i landet, nemlig at indføre et midlertidigt stop.

Det nu gennemførte stop overflødiggør imidlertid ikke en drøftelse af alle disse problemer her i folketinget. I forbindelse med stoppet melder sig bl. a. spørgsmålet om dennes administration særlig med henblik på dispensationer og hele problemstillingen om en kommende fremtidig indslusningsordning. Jeg håber, vi kan få lejlighed til at drøfte alle disse mange problemer i et udvalg.

Med indførelsen af det midlertidige stop kan man sige, at første kapitel i historien om gæstearbejderne i Danmark er afsluttet. Lad mig slå fast, at det indtil nu nærmest må betegnes som en sørgelig historie. Det er

historien om landet, der mere eller mindre blev taget på sengen. Såvel regering som folketing, offentlige myndigheder og organisationer har været aldeles uforberedt på den udvikling, vi har været vidne til i de sidste år.

Fænomenet gæstearbejdere er ellers af ældre dato. Der har i de sidste 20 år været gæstearbejdere her i landet, men indpassningen af disse er indtil i fjor gået gnidningsløst. Problemerne opstod ved, at ikke alene er mængden af gæstearbejdere steget ganske betydeligt — der nævnes tal på omkring 1.000 nye arbejdstilladelser hver måned i det sidste halve år — men vi har også fået nye grupper af gæstearbejdere ind på vort arbejdsmarked, der sprogligt og kulturelt har været vanskeligere at indpasse i det danske samfund. Jeg tænker her især på det store antal tyrker og jugoslaver, som i det seneste par år har udgjort de største grupper af nye gæstearbejdere.

De seneste års udvikling har vist, at det kan være svært for et samfund at leve op til sit eget ry som en fordomsfri nation med en veludviklet social retfærdighedssans og uden de indslag af diskrimination mod anderledes udseende, troende og talende, som vi så ofte bebrejder andre. Når man ser tilbage på den offentlige diskussion om disse problemer og ikke mindst på arbejdsministerens egne udtalelser, så er det en lang strøm af meddelelser om, at nu er det lige før der sker noget.

Gæstearbejdernes boligsituation er skandaløs, men endnu har samfundet ikke gjort noget virkeligt for at løse den. Det er rigtigt, som det også blev nævnt af arbejdsministeren, at man rundt omkring i landet har set bestræbelser på at løse disse problemer. Kommuner, arbejdsgivere, faglige organisationer, privatpersoner og institutioner har kæmpet en brav kamp for at fremskaffe boliger til disse gæstearbejdere i deres område. Men savnet af en samlet, samfundsmæssig indsats på boligområdet har medført, at mange hundrede gæstearbejdere er overladt til boligåger og grov spekulation i udnyttelsen af deres fortvivlede situation.

Et eksempel på omfanget af disse problemer er den liste over boligløse gæstearbejdere i Roskildeområdet, som jeg står med her. Den er indsamlet lørdag den 24.

[Finn Christensen.]

oktober ved et KFUK-fritidsarrangement for gæstearbejdere, altså et arrangement, hvor gæstearbejderne ikke kom for at blive skrevet i mandtal, men hvor man tilfældigvis fandt ud af, at blandt de 65 deltagere havde 28, d. v. s. næsten halvdelen, ikke nogen fast bopæl. Det vil sige, at de fristede en kummerlig tilværelse på Roskilde banegård, trappegange, kælderhalse og lignende steder.

Bl. a. for at få et fuldstændigt overblik over gæstearbejdernes boligsituation bør den allerede vedtagne registrering af gæstearbejderne gennemføres snarest. Det er tvivlsomt, om det midlertidige stop kan ophæves, før registrering af de nuværende gæstearbejdere har fundet sted. Jeg skal ikke lægge skjul på, at denne registrering er vanskelig, men jeg har den opfattelse, at man hidtil ikke just har forhaæstet sig i arbejdsministeriet med at få denne sag gennemført. Den manglende registrering gør det også vanskeligt at føre kontrol med, i hvilket omfang gæstearbejderne underbetales eller har for lang arbejdstid, samt om den skat, der indeholdes, går i de rigtige lommer. Den seneste tids omtale af gæstearbejderproblemerne viser eksempler på, at dette ikke altid er tilfældet.

Før registreringen er ordentlig gennemført, vil det også være svært at gennemføre en helbreds kontrol af vore gæstearbejdere. Det var en problemstilling, der bl. a. blev berørt her i Folketinget ved spørgetiden i sidste uge. Overlæge Clausens undersøgelser på amtssygehuset i Køge viste, at ud af 800 undersøgte havde 10 tuberkulose; det er en frekvens, som er ca. 10 gange større end frekvensen blandt danskere. Den smittefare, der her kan blive tale om, er sådan set størst blandt gæstearbejderne selv, når man tager den sammenstuvning i betragtning, der finder sted under deres meget elendige boligvilkår.

På den korte tid, der er til min rådighed, er det umuligt at komme ind på samtlige problemer, der er opstået på grund af mangelen på en egentlig indvandringspolitik her i landet. Men spørgsmålet, om vi overhovedet skal have gæstearbejdere, er i virkeligheden afgjort i og med, at vi har afskibet vores ansøgning om optagelse i fællesmarkedet. Derfor står der tilbage at få afgjort, på

hvilke betingelser disse kommende gæstearbejdere skal indpasses i det danske samfund. Her gælder det ikke blot at tilgodese den enkelte virksomheds behov for arbejdskraft i en eller anden akut arbejdskraftsituation, det er også et spørgsmål om hensynet til samfundet i al almindelighed.

Alle disse problemer er der peget på fra forskellig side, arbejdsministerens eget fremmedarbejderudvalg er kommet med en lang række forslag til løsninger, men endnu er det småt med deres gennemførelse. I den undersøgelse, som er gennemført af Mellemfolkeligt Samvirke og Mentalhygiejnisk Forening, peges der på risikoen for, at der i årene fremover skabes et proletariats af fremmedarbejdere. Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund peger i sin nyligt offentliggjorte rapport på det samme. Denne rapport er en nøgtern konstatering af de problemer, som forbundets afdelinger står over for, og problemets omfang ses klart af den kendsgerning, at en af forbundets afdelinger blandt sine medlemmer har repræsentanter for ikke mindre end 40 nationer. Den schweiziske forfatter Max Frisch har sagt om de tilsvarende forhold i hans eget hjemland: vi ville importere arbejdskraft, men vi fik mennesker. Disse ord kan stå som karakteristik for den hidtidige danske gæstearbejderpolitik. Det nu gennemførte stop må derfor ikke blive en sovepude. Pausen må og skal bruges til at få løst en række af de akutte problemer samt at få formuleret en egentlig gæstearbejderpolitik. Vi kan simpelt hen ikke være de nuværende tilstande bekendt, slet ikke hvis vi fremover skal beholde vort ry som et socialt retfærdigt samfund.

Ansvar for problemernes løsning ligger her i Folketinget og hos regeringen, og jeg håber, at vi i udvalget kan komme ind i en realistisk drøftelse af alle de mange problemer, der er opstået i vort samfund på grund af en manglende konsekvent gæstearbejderpolitik.

Simonsen: Indledningsvis vil jeg gerne takke arbejdsministeren for det resumé, som vi i forbindelse med svaret til forslagsstillerne har fået af, hvad regeringen til dato har foretaget sig på gæstearbejderområdet, og hvad proceduren skal være for det videre arbejde. Den offentlige debat i de senere

[Simonsen.]

måneder — og vel også i en vis udstrækning de bemærkninger, som ordføreren for forslagsstillerne er kommet med — kunne overfladisk betragtet tyde på, at regeringen ikke havde været oppe på tærne med hensyn til problemerne i forbindelse med gæstearbejderne. Det er selvfølgelig rigtigt, at importen af gæstearbejdere nok har taget et opsving, som vi ikke helt var klar på, da det startede i sin tid, sådan må det vel være, men jeg synes, det er vigtigt at få slået fast i denne forbindelse, som det blev det i arbejdsministerens resumé, at de betænkninger, der til dato er kommet fra gæstearbejderudvalget, i det store og hele er fulgt og sat i kraft, og at det, der er tilbage, efter at gæstearbejderudvalget nu i dag har afgivet sin slutbetænkning, er at få den betænkning gennemtygget, få den drøftet og få fastlagt mål og midler for vor fremtidige gæstearbejderpolitik.

Vi skal ikke have nogen principdebat om gæstearbejderproblemet i dag. En sådan debat mener jeg det vil være rimeligt at vi gemmer, til vi får den endelige redegørelse fra arbejdsministeren, som er bebudet dels i trontalen og dels i dag. Jeg skal derfor ikke gå i detaljer med bl. a. de spørgsmål, som hr. Finn Christensen har rejst her for et øjeblik siden. Der er dog enkelte ting, som jeg godt lige vil slå fast, med udgangspunkt i, at jeg egentlig ikke tror, det står så dårligt til med hensyn til at få etableret ordninger. Det, der er vores problem i dag, er, så vidt jeg kan bedømme det, spørgsmålet om at få de etablerede love og bekendtgørelser efterlevet i dagligdagens samfund, det er et spørgsmål om at få garanti for, at de gæstearbejdere, der opholder sig her i landet eller kommer ind i landet, nu også bliver medlemmer af arbejdsløshedskasser, at de også bliver medlemmer af sygeforsikringen, at der også foregår de indberetninger til arbejdsformidlingskontorerne, som love og bekendtgørelser foreskriver at der skal. Skete det i praksis, tror jeg ikke der ville have været årsag til den på mange måder

hede debat, som føres i offentligheden omkring disse problemer.

Disse ting kræver en intens oplysningsvirksomhed og rådgivningsvirksomhed over for de mennesker, der kommer her til landet som gæstearbejdere. I den forbindelse synes jeg, der er grund til at hæfte sig ved det meget store arbejde, som mange frivillige organisationer i de senere måneder og det sidste år har gjort på dette område, men vi skal væsentligt videre ad denne vej for i første omgang at få de allerede fastsatte ordninger til at fungere.

Jeg vil gerne i den forbindelse også gøre gældende, at vi er af den opfattelse, at de problemer, som skal løses for gæstearbejderne — vi kan nok alle sammen blive enige om, at disse problemer skal løses — skal løses inden for de eksisterende systemer i samfundet i den udstrækning, det overhovedet er muligt. Socialdemokratiet taler i deres forslag til folketingsbeslutning om, at nu må arbejdsministeren se at få opbygget et organ, som kan styre alle disse ting. Dertil vil jeg sige, at det finder vi ikke er den rigtige løsning. Det vil heller ikke set ud fra et administrativt og rationelt synspunkt være rimeligt, at vi skal opbygge et nyt stort apparat til at klare disse ting. Jeg tror, det vil gå meget bedre, hvis vi får det til at fungere inden for de allerede eksisterende områder, inden for A-kasserne, inden for sygeforsikringen, inden for arbejdsformidlingssystemet osv.; det er dér, tingene skal foretages. Vil vi fortsat have gæstearbejdere i Danmark, må det vel være rimeligt, at vi betragter dem som borgere i landet, der skal have de samme fordele og de samme ydelser, som danske borgere har, og det må derfor være naturligt, at deres problemer klares inden for de eksisterende organer.

Men disse ting får vi lejlighed til at diskutere i den kommende tid under den midlertidige opbremsningsperiode for import af gæstearbejdere, og vi får som sagt lejlighed til i forbindelse med arbejdsministerens redegørelse at diskutere, hvor længe vi egentlig vil fortsætte med disse ting.

[Simonsen.]

Når der nu er talt om stop for gæstearbejdere, vil jeg gerne i den forbindelse nævne, at vi også skal passe på, at vi ikke går længere end højst nødvendigt med hensyn til stop. For der er jo visse spændinger i et samfund, som vi ikke uden videre kan bremse op for i forbindelse med lovgivningen. Jeg tænker her på, at vi må erkende, at vi i dag har en lang række erhvervsvirksomheder; som har behov for et stort antal gæstearbejdere, og som, hvis de ikke får disse gæstearbejdere, simpelt hen må sige nej til ordrer, og på den anden side har vi stående et stort antal udlændinge, som er interesseret i at komme her til landet for at få arbejde. Jeg tror, at de to situationer skal vi være klar på, fordi de, hvis vi laver stoppet alt for drastisk, simpelt hen udløser en situation, hvor man søger på en eller anden måde at omgå det. Vi ser jo allerede i dag i pressen, at der tales om, at man nu forsøger at komme over grænsen på andre måder. Det tror jeg er noget vi skal være meget opmærksom på i den kommende tid, og derfor er jeg glad for, at arbejdsministeren ikke har gjort begrænsningen stærkere, end tilfældet er, således at vi altså efter arbejdsministerens redegørelse nu får mulighed for, hvis virksomheder skal bruge f. eks. over 10 medarbejdere, at få disse ind i landet, såfremt der ikke er danske arbejdere eller her-værende gæstearbejdere at få.

Det sidste vil jeg gerne lige sætte en streg under og henstille til arbejdsministeren, at der nu også bliver skabt mulighed for kontakt mellem det indslusningsorgan, som arbejdsministeren omtaler, og arbejdsformidlingskontorernes daglige virke. For vi ved jo, at der i forbindelse med de sæsonmæssige afmatninger, som arbejdsministeren har berørt i dag, vil blive tale om, at en række af de gæstearbejdere, som allerede i dag befinder sig i landet, måske vil være uden arbejde i de kommende måneder. Der er det for mig helt afgørende, at der, når de bliver registreret på arbejdsformidlingskontorerne, bliver skabt en koordination mellem disse gæstearbejdere og det behov, der bliver givet udtryk for fra større virksomheder over for det kommende indslusningsudvalg, således at vi ikke kommer til at tage gæstearbejdere ind i større tal, end vi har behov for. Jeg vil håbe, at det vil blive mu-

ligt i det daglige og i dette indslusningsorganens virke at få opbygget en koordination til arbejdsformidlingssystemet, således at tingene kommer til at fungere på en mere hensigtsmæssig måde.

Min konklusion skal være denne, at vi opfatter de skridt, som arbejdsministeren her har taget i den senere tid, som værende i overensstemmelse med vor opfattelse af, hvordan gæstearbejderproblemet skal løses, og vi vil i forbindelse med den debat, vi får på et senere tidspunkt, komme frem med vor stillingtagen til de problemer, gæstearbejderne bliver stillet over for her i landet.

Robert Christensen: Jeg vil gerne på venstres vegne takke arbejdsministeren for den opbremsning, ministeren foranledigede forleden dag. Vi tror, det er rigtigt, at man tager den en lille smule med ro.

Jeg vil også gerne takke arbejdsministeren for tilsagnet om her i dag, at den redegørelse, der er bebudet i åbningstalen, kan komme allerede i december måned, og at vi derefter kan få en principdebat om gæstearbejderproblemet i Danmark. Og så finder jeg egentlig ikke, det er rigtigt, at vi i dag skal stå og tale meget om det, som det er meningen vi skal debattere efter redegørelsen fra arbejdsministeren.

Jeg vil dog gerne også takke forslagsstillerne. Jeg synes, der er noget i forslaget, som fortjener tak, nemlig at det i fremsættelsestalen bemærkes, at dette forslag ikke er vendt imod de gæstearbejdere, vi har her i landet, og som vi har brug for til forøgelse af produktion og eksport, men at det tværtimod er ment som en beskyttelse af de gæstearbejdere, vi har her.

Derefter skal jeg bare sige, at de indslusningsregler, som én gang er rettet, så vidt vi da ved, endnu ikke virker helt tilfredsstillende. Dette, at der skal være et konkret arbejdstilbud, har vi indtryk af ikke altid følges så godt, som det burde ske; det er vel heller ikke altid, at løn- og arbejdsvilkår efter danske forhold er helt, som de skal være, og syge- og arbejdsløhedskasseproblemerne er nok heller ikke løst alle steder. Det er mit indtryk, at vi må have sådanne indslusningsregler, at det almindelige bliver, at gæstearbejdere skal søge arbejdstilladelse, og at denne gives, medens de er i deres hjemland. Jeg tror, det bliver det bedste.

[Robert Christensen.]

Og der er ingen tvivl om, at den registrering af gæstearbejdere i Danmark, som arbejdsministeren har bebudet, vil kunne bevirke i løbet af ganske kort tid, at vi kan få hold på en del af de vanskeligste problemer.

Jeg tænker her bl. a. på helbreds kontrol, og jeg vil benytte lejligheden til at sige, at jeg finder ikke, det er en diskriminering, om man kræver en helbreds kontrol af gæstearbejdere. Vi danske har jo været igennem sådanne, og vi beskytter vore børn med vaccination; derfor kan det ikke være urimeligt, at vi kræver en helbreds kontrol af folk, der kommer her til landet. Boligforholdene er ikke gode nok; også det må vi se at få rettet.

Til slut vil jeg på venstres vegne sige, at vi er meget positive over for, at vi har gæstearbejdere i landet, når der er behov for dem til produktion og eksport, og vi erkender, at det er en meget fleksibel arbejdskraft, vi her har, som kommer, når vi ved spidsbelastning har brug for dem, og ellers ikke kan komme ind. Vi er også positive over for den opbremsning, arbejdsministeren har givet, men vil føje til, at meningen må være, at opbremsningsperioden skal bruges til, at vi får de forskellige forhold omkring gæstearbejderne bragt i orden, så at vi kan lukke op igen, når solen atter står højt på himlen og vi får brug for et antal gæstearbejdere.

Erik Hansen (Ålborg amt): Må jeg om det foreliggende forslag til folketingsbeslutning om midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelse til gæstearbejdere sige, at noget egentlig stop er der ikke indeholdt i forslaget, idet der jo i henhold til forslaget fortsat skal være adgang for gæstearbejdere, der allerede er her i landet, til at få fornyet deres arbejdstilladelse. I bemærkningerne til lovforslaget nævnes yderligere, at der skal være mulighed for dispensation i særlige tilfælde.

På denne baggrund må jeg sige, at forslaget sådan set er uaktuelt; arbejdsministeren har jo allerede meddelt, at en opbremsning af tilgangen af gæstearbejdere er iværksat fra torsdag i sidste uge, og jeg har ikke af debatten her i dag fået nogen som helst fornemmelse af, at den opbremsning, der er

foretaget, ikke af alle anses for at være rigtig i den aktuelle situation.

Vi kan selvfølgelig godt forsøge at grave lidt dybere i problemerne i denne debat, men landet ligger jo sådan, at vi om kort tid vil modtage en rapport fra det såkaldte fremmedarbejderudvalg, og på baggrund af denne rapport skal vi have en særlig drøftelse her i folketinget; jeg vil tro, at netop med dette udvalgs særlige ekspertise vil der komme ting frem, som giver en god baggrund for at grave dybt i problemerne.

Skal vi tage de problemer, vi dagsaktuelt står i, må vi sige, at de er af forholdsvis ny dato her i landet. Jeg har bemærket mig, at ordføreren for forslagsstillerne, hr. Finn Christensen, sagde, at problemerne omkring gæstearbejderne var kommet bag på os, og at vi ikke havde taget hensyn til dem. Jeg synes i og for sig ikke, at det er rigtigt. Der er jo taget en lang række initiativer, og i øvrigt er gæstearbejderproblematikken forholdsvis ny her i landet og specielt ny i forhold til landene omkring os.

Jeg har på nærværende tidspunkt ikke mange bemærkninger at gøre til selve forslaget. Problemet er efter det radikale venstres opfattelse løst på en bedre måde ved arbejdsministerens initiativ end gennem det foreliggende forslag.

De bemærkninger, der ledsager forslaget vedrørende registrering af fremmedarbejdere, er jeg ganske enig i. Et register er jo allerede ved at blive etableret, efter at der er skaffet lovmæssig baggrund herfor. Ingen kan være uenig i, at alle gæstearbejdere skal have arbejdstilladelse. Den illegale indvandring, som har fundet sted, er i enhver henseende uheldig og uholdbar, først og fremmest for gæstearbejderne selv. Alle ved, at arbejde her i landet er ulovligt uden arbejdstilladelse, og det er derfor de gæstearbejdere, der ikke har arbejdstilladelse, der i dobbelt forstand kommer i knibe.

Det er heller ikke holdbart med den hidtil gældende indslusningsordning, deri er jeg ganske enig med arbejdsministeren og de ordførere, som har haft bemærkninger at gøre til den nuværende indslusningsmåde. Der har i pressen været fremdraget eksempler på, at tyrker har betalt store beløb for at få en arbejdstilladelse ad illegal vej, som i nogle tilfælde har vist sig at være falsk; det

[Erik Hansen (Ålborg amt.)]

er naturligvis en situation, som er aldeles uholdbar. Vi må finde andre veje til at få etableret kontakten mellem danske arbejdsgivere, der mangler arbejdskraft og ikke kan skaffe dansk arbejdskraft, og så gæstearbejderne. Jeg vil mene, det er helt nødvendigt, at etableringen af kontakt sker i gæstearbejderens hjemland, og at arbejdstilladelse betinges af, at arbejdsgiveren garanterer gæstearbejderen arbejde i en vis periode. Værdigheden af den periode, en arbejdstilladelse skal gælde, kan jo så diskuteres. Jeg vil gerne pege på, at der i dag er tradition for, at arbejdstilladelse indrømmes første gang i en 6 måneders periode; det kunne i og for sig være det kriterium, der blev lagt til grund ved de nye beregninger.

Der er mange andre problemer. Jeg skal nævne i flæng: helbredsundersøgelsen, som efterhånden visse steder er ved at blive sat i system, medens der andre steder er uholdbare tilstande, og boligproblemet, som jo ofte og med rette fremdrages. Her er der jo planlagt det meget omtalte byggeri i Avedøre Holme, der først og fremmest tænkes anvendt som introduktionscentre; samtidig vil de gæstearbejderkollegier, man forventer at få mulighed for at bygge, være tiltrængte supplementter til det, der i øvrigt findes sted.

Når vi planlægger, hvad vi skal foretage os for at give gæstearbejderne rimelige boligforhold, må vi være opmærksom på, at der er forskel på de gæstearbejdere, der kommer her, fordi de synes bedre om vor måde at leve på, og dem, der kommer her som direkte eller indirekte politiske flygtninge, og som har det mål at blive her i landet for stedse. For de sidstnævnte gælder det, at de skal lære sproget, vore levevaner, få en dansk omgangskreds osv. Hvad de andre angår — og det er vel de mange — drejer det sig om gæstearbejdere, der kommer hertil, fordi de forventer at få et efter deres hjemlige forhold vellønnet arbejde. De lader familien blive i hjemlandet og forsøger at spare op; de har hverken lyst eller forudsætninger for at lære vort sprog, men søger først og fremmest omgang med deres egne landsmænd her i landet. Denne sidste kategori har behov for gode og billige værelser, men fremfor alt har de behov for fælles lokaliteter, hvor de kan mødes, med faciliteter,

der ikke er for bekostelige for dem. Her kunne og burde der sikkert på mange områder gøres betydelig mere, end der gøres i dag, og det kunne gøres af institutioner og af foreninger, der ligger uden for de ministerielle kontorer.

Må jeg til slut sige dette: gæstearbejderne udfylder en plads i produktionslivet. Vi har behov for dem, men det ville være helt forkert at stille det op, som om vi på det groveste udnyttede gæstearbejderne i produktionen, for at vi hastigere kunne sætte levestofen i vejret. Der kan nævnes mange eksempler på gæstearbejdere, der er skuffede, det ved vi alle sammen, men der kan også nævnes eksempler på det omvendte. Adskillige af de gæstearbejdere, der kommer her, kommer fra lande, hvor de ikke har kunnet finde beskæftigelse. De kommer fra lande, hvor hverken social forsyning eller dagpenge sikrer mod nød i tilfælde af arbejdsløshed. For mange af gæstearbejderne — ikke for dem alle, det erkender jeg fuldt ud — er arbejdstilladelse her i landet noget, der trægtes efter, fordi det betragtes som fordelagtigt, fordi det indeholder en mulighed, de gerne vil udnytte.

Med disse bemærkninger skal jeg på det radikale venstres vegne sige, at det foreliggende forslag indeholder mange principielt rigtige ting, men at problemet efter vor opfattelse er løst forinden.

Aksel Larsen: Ordføreren for forslagsstillerne sagde meget rigtigt, at tiden ikke tillader, at man her kommer ind på alle sider af problemet omkring gæste- eller fremmedarbejderne. Det skal jeg da heller ikke forsøge på. Det er heller ikke nødvendigt ved denne lejlighed, dels fordi det forslag, vi her har til formel behandling, er uhyre begrænset, dels fordi den foranstaltning, der foreslås, allerede er foretaget af arbejdsministeren. Der er gennemført et midlertidigt stop for tilgang af gæste- eller fremmedarbejdere, medens man undersøger problemet nærmere for at hitte ud af, hvad man vil gøre på længere sigt.

Det er i sig selv ikke nogen løsning, men man kan naturligvis gøre den slags midlertidigt i en nødsituation, og jeg har indtryk af, at vi befinder os i en sådan nødsituation. Vi befinder os i en nødsituation af den simple grund, at man hidtil overhovedet ikke har

[Aksel Larsen.]

sørget for, at der var orden på dette område. Gæstearbejderne er kommet hertil legalt eller illegalt, de er kommet hertil med regulære arbejdspladstilbud eller uden sådanne eller med forfalskede arbejdspladstilbud, de er sivet ind på forskellig måde, de fleste er vel kommet legalt og har vel legale opholds- og arbejdstilladelser, men vi ved ærlig talt ikke noget om det. Når ministeren siger, at efter hans skøn er der ca. 15.000 gæstearbejdere her i landet, tillader jeg mig at sætte spørgsmålstegn ved det, for jeg tror ikke, ministeren aner noget om det; der er andre autoriteter, der opgør tallet til antagelig 25.000, men jeg tror ikke, der er nogen, der ved, hvor stort det er. Det er rigtigt, at der er en lov om, at arbejdsgivere skal meddele myndighederne, hvor mange gæstearbejdere og hvilke de beskæftiger, men der foreligger jo ikke noget som helst om, at de alle sammen har gjort det, og at man har et sådant register, så jeg tror ikke, man rigtig ved det. Det er naturligvis galt, og det gør det også umuligt at løse andre sider af problemet og tage sig ordentligt af dem, og årsagen til det hele er jo den, at man på dette område med uhyre stor omhu har undladt at gøre det eneste rigtige og selvfølgelig, nemlig at lade arbejdsformidlingen træde i kraft.

Vi har en arbejdsformidling herhjemme, vi har arbejdsformidlingskontorer overalt i landet, og de koster staten en hel del penge. De skal sørge for, at der bliver arbejde til de arbejdsløse, og de skal sørge for, at de arbejdsgivere, der mangler arbejdskraft, får sådan arbejdskraft. Ja men hvorfor i alverden har man så ikke anvendt arbejdsformidlingen, når det drejer sig om fremmed- eller gæstearbejdere?

Jeg ser i den beretning fra udvalget til behandling af de udenlandske arbejderes forhold i Danmark, som er afgivet den 20. oktober i år, og som ministeren har været så elskværdig at tilstille os, at man har forskellige forslag om, hvad der nu bør gøres. Man opererer med tanken om, at eftersom man ikke ved de danske repræsentationer i de pågældende lande, hvorfra gæstearbejderne fortrinsvis kommer, har tilstrækkelig kapacitet til at tage sig af problemet, bør man dér oprette særlige kontorer med særlig arbejdskraft, og så skal man søge at nå frem til, at arbejde i Danmark skal være opnået,

før de pågældende forlader bopælslandet, og der skal herhjemme nedsættes et udvalg, som så fra tid til anden skal rejse ud til disse lande og søge at formidle den fornødne kontakt mellem de arbejdssøgende og arbejdsgiverne herhjemme. Ja men hvorfor i alverden skal man have et særligt udvalg rejssende for den sags skyld? Hvorfor kan man ikke i de lande, det drejer sig om — man ved, hvilke det er — oprette en filial af den danske arbejdsformidling og lade bekendtgøre i disse lande, at ingen kan få indrejse- eller opholdstilladelse i Danmark og slet ingen kan få arbejdstilladelse i Danmark; medmindre de har henvendt sig til arbejdsformidlingen, det være sig i Ankara eller i Beograd eller et andet sted? Så kan arbejdssøgende henvende sig dér, og danske arbejdsgivere, som mangler arbejdskraft, kan henvende sig til arbejdsformidlingen i Danmark og sige: vi har brug for så og så mange arbejdere af den og den faguddannelse eller uden den og den faguddannelse. Så må arbejdsformidlingen her søge at skaffe dem herhjemme, og hvis de ikke kan skaffes herhjemme, lader man besked gå ud til arbejdsformidlingskontorerne i udlandet og siger: vil I undersøge, om I kan skaffe de og de arbejdere. I så tilfælde har man chance for, at man får folk, om hvem man nogenlunde ved hvilke arbejdsevner de har, hvilken faglig uddannelse de har, man har sikret dem arbejde herhjemme i forvejen, og man kan langt bedre tage sig af at ordne deres boligforhold, deres forhold til fagforening, arbejdsløshedskasse o. lign.

Kort sagt, det hele bør gå ad den vej, og der bør ikke opbygges noget nyt apparat for at klare dette. Jeg begriber ikke, at man ikke har gjort det hidtil, jeg begriber ikke, at man skal have et udvalg siddende for at regne nye metoder ud, hvorefter man skal kunne få styr på sagerne, når det er så ganske enkelt, at det er arbejdsformidlingen, der bør tage sig af sagen. Den sorterer under den højtærede arbejdsminister, og jeg henstiller, at den åndepause, man nu har fået, bliver brugt for det første til virkelig at sikre sig besked med, hvor mange fremmedarbejdere der er her i landet og på hvilke vilkår, og dernæst at regulere den fremtidige tilstrømning — ja, tilstrømning er måske et for stærkt ord, for vi ved jo ikke, om der bliver nogen regulær tilstrømning — men så

[Aksel Larsen.]

den fremtidige tilvandring af fremmed arbejdskraft her til landet.

Det var, hvad jeg havde at sige ved denne lejlighed. Jeg vil kun tilføje til hr. Finn Christensen, at det forekom mig, at han gik lidt for langt, da han sagde, at det nu er afgjort, at vi skal have gæstearbejdere her i landet, for det er afgjort med afskibningen af vor ansøgning til fællesmarkedet. Der må man undskylde mig: det har hidtil været praksis, at man tog udenlandske arbejdere ind i landet i det omfang, man havde brug for dem, og nu tager man dem altså ind i noget større målestok end tidligere. Men jeg kan da ikke tro, at den omstændighed, at man har afgivet en ubesindig ansøgning om medlemskab af fællesmarkedet, betyder, at den sag er afgjort, så der til sin tid ikke skal stemmes om, hvorvidt vi overhovedet skal ind i fællesmarkedet. Der tror jeg ligegodt at hr. Finn Christensen gik lidt for vidt.

Kjær Rasmussen: Efter VS' opfattelse er det meget vigtigt, at fremmedarbejderproblemet placeres i sin rette sammenhæng, noget, der ikke rigtig har været udtalt evne eller vilje til at gøre her i dag. Det er vigtigt, at problemet først og fremmest ses i forbindelse med de senere års økonomiske udvikling her i landet. I 1960'erne forsvandt arbejdsløsheden næsten fuldstændig, og arbejdsgiverne blev som følge deraf nødt til at betale mere for at få arbejdet udført. Arbejdere var med andre ord i stand til at presse lønningerne i vejret, fordi arbejdsgiverne måtte konkurrere om at få folk. Imidlertid truer en sådan situation naturligvis fortjenesten, der jo er den del af den samlede produktions værdi, som lønarbejderne ikke får udbetalt. Tendensen gik altså i retning af, at arbejdsgiverne måtte til at acceptere en lavere fortjeneste, og sådan ville det også være gået, hvis ikke staten var trådt hjælpende til med den såkaldte deportationslov og med tilladelse til firmaers import af fremmed billig arbejdskraft.

Man må altså holde sig for øje, at fremmedarbejderproblemet er opstået på grund af industriens ønske om at holde lønnen nede for at kunne holde profitten oppe. Fremmedarbejderproblemet er således skabt af industriens profitinteresser, og når socialdemokraterne i deres forslag om stop for

arbejdstilladelse hævder, at vi, forstået som den danske befolkning, har brug for gæstearbejdere til forøgelse af produktion og beskæftigelse, så sidestiller man jo helt — fejlagtigt efter vores opfattelse — lønmodtagernes interesser med arbejdsgivernes interesser.

Fra regeringshold har man villet påstå, at importen af fremmedarbejdere er nødvendig, dels fordi arbejdsstyrken i løbet af de kommende tiår vil stagnere, dels fordi arbejdskraftbevægelserne fra den egentlige produktionssektor til servicefagene vil gøre det næsten umuligt at opretholde den økonomiske vækst.

Med hensyn til påstanden om den stagnerende arbejdsstyrke er der at sige, at højere lønninger ville gøre langt flere kvinder erhvervsaktive. Regeringens påstand er altså kun rigtig, dersom kvindelønningerne fortsat skal holdes nede. Det skal de naturligvis ikke, og regeringens argumentation er følgende forkert.

Med hensyn til regeringens anden påstand om arbejdskraftbevægelserne, der vil hindre opretholdelsen af den økonomiske vækst, er der at sige, at mekanisering og rationalisering allerede har overflødiggjort en hel del arbejdere i produktionen. Det spiller naturligvis også ind, at arbejdsforholdene gennemgående er bedre i servicefagene, men dette forhold kunne jo bedres betydeligt gennem højere lønninger til arbejdere i produktionen. Så regeringens andet argument duer altså heller ikke.

Men derimod passer det som fremhævet af forslagsstillerne, og også af regeringen her på det seneste, at forholdene her i Danmark for fremmedarbejderne er særdeles utilfredsstillende. De tvinges til at bo dårligt og dyrt, og de må på linje med os andre betale høje skatter uden dog at opnå de samme ydelser fra det offentlige. Men samtidig med at fremmedarbejderne således på alle måder får lov til at betale overpris, bliver de af danske lavtlønsarbejdere betragtet som konkurrenter til de ledige underbetalte job og til de alt for sparsomme boliger. Dette skaber fremmedhad, og vi må som vor opfattelse gøre gældende, at de ansvarlige for indslusningen af titusinder af fremmedarbejdere bevidst søger at skabe racemodstillinger og diskrimination for derved at splitte lønarbejderne op i stridende grupper.

[Kjær Rasmussen.]

Nu står vi i den situation, at regeringen netop har set sig nødsaget til at indføre et blødt, midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelser, og der er næppe nogen tvivl om, at visse hensyn over for LO og især DASF's medlemmer har gjort sig gældende. Lønarbejderne står i en situation, hvor det er regeringens hensigt at forfølge dem med indkomstpoltiske løsninger, herunder fjernelse af dyrtidsreguleringen, og dette i forbindelse med en mere og mere uholdbar boligsituation bevirker uro hos de grupper, som fremmedarbejderne konkurrerer med. En sådan uro ønsker regeringen naturligvis at undgå, og derfor har man indført det midlertidige stop.

Lad mig slutte med at sige, at efter VS' opfattelse må importen af fremmedarbejdere, som den foregår nu, standses helt, bl. a. fordi arbejdsgiverne ad denne vej søger at stække lønarbejdernes kampevne. Betingelsen for, at Danmark kan modtage fremmedarbejdere, må i hvert fald være, at udenlandske arbejdere får samme løn som danske arbejdere, og ligeledes må fremmedarbejderne have samme adgang til boliger og sociale sikringsordninger som landets egne borgere. Det er ting, som ikke er opfyldt endnu, og derfor mener vi, at der bør stoppes under de nuværende betingelser.

Hanne Reintoft: Jeg synes også, at man i denne debat har bagatelliseret de meget store problemer, vores gæstearbejdere har selv, og de problemer, der kommer over for danske arbejdere. Der er mange sociale problemer, og der er mange mellem menneskelige problemer.

Forslagsstillerne begrundet meget rigtigt deres forslag med, at det bestemt ikke skal opfattes som vendt mod de udenlandske arbejdere, der er her i landet. Det er vigtigt at understrege det, men samtidig må man fastholde, at det er og bliver resultaterne af usund økonomi og skæve samfundsforhold, når arbejdere fra mange lande på grund af deres egnede samfunds økonomiske struktur tvinges på flugt verden rundt for simpelt hen at skaffe til det daglige brød. Jeg tror ikke som hr. Erik Hansen (Ålborg amt), at det er til nogen lykke for nogen arbejder her på jorden at måtte drage fra land til land for overhovedet at kunne sikre sig og sin

familie. Situationen kan være lige så vanskelig at forstå for en dansk arbejder, der måske selv er truet af arbejdsløshed, samtidig med at han ser, at der gives arbejdstilladelse til udenlandske arbejdere.

Behovet for fremmed arbejdskraft er et kunstigt skabt behov. Hvis vi magtede at strukturere vores erhvervsliv rigtigt, hvis man turde øve indflydelse på erhvervslivet, så at man placerede industrierne i de egne, hvor der er plads og arbejdskraft, i stedet for denne uhensigtsmæssige ophobning omkring vores i forvejen overfyldte byer, var vores behov for udenlandske arbejdere antagelig ikke nævneværdigt. Selvfølgelig opfører den danske arbejder sig ordentligt over for sine udenlandske kolleger, og han må også forstå at yde en sådan udenlandsk kammerat fuld respekt og ligeberettigelse. Men den danske arbejder har til gengæld også lov at fastholde, at det er den økonomiske struktur både i den fremmede arbejders land og i hans eget land, der påfører begge parter vanskeligheder, og som kan give de modsætningsforhold, der ikke bør eksistere. Når vi ser disse modsætningsforhold dukke op, må de selvfølgelig bekæmpes, men man må bare huske, at hovedskylden ikke ligger hos det jævne menneske, der ser sin eksistens truet, men hos den arbejdsgiver, der ikke vil medvirke til samfundets fornuftige udbygning og til erhvervslivets korrekte struktur. Det samme gælder andre steder, hvor vi ser en vis diskrimination dukke op, f. eks. hos de redere, der skaber splid mellem nordiske og asiatiske søfolk ved groft at udnytte de sidstes nød og elendighed for at trykke de danske søfolks lønninger.

Arbejdsgiverne i dette land er jo i besiddelse af en utrolig kynisme, og de støttes energisk af staten med fremmedpolitiet som forlænget arm. Jeg husker meget tydeligt, da en ung dansk pige for nogle år siden kom op til mig. Hun var forlovet med en spanier og skulle giftes med ham, og han blev gentagne gange ganske kynisk udvist af fremmedpolitiet med den begrundelse, at man ikke havde brug for arbejdsløse arbejdsmænd. Jeg rendte fra Herodes til Pilatus for hende, men der var intet at gøre, og det kostede faktisk temmelig megen menneskelig sorg og ulykke, at han blev verftet ud af landet. Nu i dag har arbejdsgiverne en interesse i at få fremmed arbejdskraft, og så er

[Hanne Reintoft.]

der sandelig ikke nogen, der tager noget som helst hensyn til arbejdsløse danske arbejdsmænd.

Situationen er også blevet så kaotisk, som den er — og den er faktisk kaotisk, der er for det første flere fremmedarbejdere her i landet, end ministeren nævner, og for det andet har de det betydelig dårligere, end det fremgik af både hvad regeringspartierne ordførere og hvad ministeren sagde — den er blevet så kaotisk, fordi man ikke fra begyndelsen har fastlagt en bestemt og målrettet politik for indvandringen af de udenlandske arbejdere. Der tales i forslagsstillernes oplæg om, at der efter sigende finder illegal indvandring sted. Siden forslaget er blevet fremsat, har vi fået klare beviser for, at der ikke alene finder en vis illegal indvandring sted, men at vi har forhold, der næsten minder om slavehandel, hvor smarte agenter sjakrer med den udenlandske arbejdskraft; de arbejdsløse og fattige står i kø og må lade sig vurdere for at få chancen for at skabe sig en eksistens. Det er uægtelig grelle forhold, der sådan pludselig trænger sig ind i et land, der påstår at have en høj social standard.

Indvandringspolitikken må og skal ændres, så arbejdstilladelse til en fremmedarbejder kun gives efter ansøgning fra den pågældendes hjemland, så undgår man også det, ministeren var bange for, nemlig kødannelse i byer omkring vores grænser. Der må oprettes overenskomst med de lande, hvorfra fremmedarbejderne fortrinsvis kommer, og jeg tror også, vi bliver nødt til at vælge bestemte sprogområder, så man nemmere og bedre kan støtte fremmedarbejdere med tolke, sprogundervisning osv. Jeg kan slet ikke forstå, at man kan bortforklare fremmedarbejdernes behov for at kunne klare sig på det sprog, der tales i det land, de er. Det gør dem så fantastisk hjælpeløse, at de ikke kan sproget. Det må også ligge klart, at kravet om medlemskab af fagforening og sygekasse må overholdes i højere grad, end tilfældet er i dag. Der må også en betydelig grundigere helbredskontrol til. Vi har fået alvorlige sygdomme ind i landet, f. eks. tb, som vi havde bekæmpet nogenlunde, før vi fik dette problem. Der er ikke nogen, der er tjent med, at Danmark påføres sådanne problemer, fordi nogle

arbejdsgivere tilfældigvis ser deres interesse i at skaffe sig fremmed arbejdskraft på må og få eller ad mere eller mindre skumle veje.

Vi synes, det er hensigtsmæssigt, at der er stoppet, og vi synes i øvrigt, det forslag, der ligger her, er mere konsekvent. Der må sættes et stop for indvandringen af arbejdskraft nu. Der findes, som jeg har nævnt, stadig ledige inden for landets grænser. Der findes kræfter, der kan omskabes til produktiv arbejdsindsats til gavn for hele samfundet. Det kan ikke nytte noget, at dansk erhvervsliv sækker agterud, fordi private arbejdsgivere ser en øjeblikkelig og antagelig meget kort økonomisk fordel i at bruge forkert eller fejluddannet arbejdskraft. Det kan heller ikke tolereres, at den fremmede arbejdskraft sinker strukturreformer, hæmmer lønudviklingen på lavtlønsområderne og bremser ligelønnen, og det er jo faktisk det, der sker.

Men for de fremmedarbejdere, der stadig er her — jeg siger fremmedarbejdere, for jeg er enig i, hvad et menneske i mit parti har sagt, at det er flot at kalde dem gæstearbejdere, sådan som vi behandler dem, man behandler normalt ikke gæster på den måde — for dem, der er her, må og skal der skabes ordentlige vilkår. Jeg tror — og det vil jeg gerne høre arbejdsministerens mening om — at der må skabes en bedre koordination, så simpelt hen alle forhold, der vedrører de udenlandske arbejdere, koordineres i arbejdsministeriet. En arbejdsgiver må også inden ansættelsen af en fremmed arbejder have indhentet påtegning i den lokale faglige organisation, og den må have påtaleret m. h. t. løn, feriepenge, søgnehelligdagsbetaling, tillægsbetaling osv. inden ansøgningens godkendelse hos myndighederne.

Der aflønnes, lige meget hvad ministeren siger, alt for ofte efter forgodtbefindende, også tit fordi de udenlandske arbejdere netop på grund af sprogvanheligheder snydes for disse forskellige tillæg, de har ret til. Fremmedarbejderen må også garanteres en vis beskæftigelsestid — det samme krav kunne en dansk arbejder i øvrigt også rejse — og jeg kan stadig ikke se, at det skal være arbejderbevægelsens kasser, der skal betale hjemrejsen, når der ikke længere kan skaffes beskæftigelse her i landet. Når der opstår konflikter på arbejdspladserne, er det jo tit, fordi fremmedarbejderne udnyttes som løntrykkere, og det er derfor ikke nok,

[Hanne Reintoft.]

at arbejdsgiverne opfylder løse forpligtelser om sædvanemæssig løn. Det må kræves, at der ved lønfastsættelsen simpelt hen tages hensyn til lønudviklingen i det lokale område og til arbejdsgiverforeningens seneste statistik.

Der er talt så meget om de sociale foranstaltninger, der bør sættes i værk for de udenlandske arbejdere, og det er også givet, at et stort socialt arbejde er nødvendigt, hvis der skal finde en effektiv tilpasning sted, men samtidig kan man se — og det er ministeren sikkert også opmærksom på — at ved al planlægning, ved alle diskussioner, ved alle seminarer osv. vedrørende disse problemer er det næsten umuligt at lægge et fornuftigt socialt program, der løser disse menneskers vanskeligheder. Der er så mange problemer, at det faktisk i sig selv afslører, at fremmedarbejderpolitikken er forkert og bør omlægges. Indtil man har fundet bare nogenlunde acceptable løsninger på alle disse mange problemer, boligproblemerne ikke at forglemme — og her kan jeg ikke forstå, hvorfor der kun skal være en særlig kvota af boliger til udenlandske arbejdere i det sociale boligbyggeri; det er arbejdsgiverne, der vil have disse udenlandske arbejdere til landet; hvorfor skal de private bygherrer ikke have pålagt en kvota, det vil jeg også meget gerne spørge om ministeren vil overveje — men indtil der findes fornuftige løsninger på alle disse problemer, må det være rigtigt at stoppe for indvandringen og så samtidig styrke og øge indsatsen for at få vores egen egnsudvikling i fart og få vores erhvervsstruktur ændret. Det vil give en langt sundere og også en mere produktiv udvikling i vores samfund, og det vil give bedre arbejdsvilkår for dem, der nu er arbejde til. (*Bifald fra tilhørerpladserne*).

Formanden: Bifald er ikke tilladt.

Arbejdsministeren (Lauge Dahlgaard): Fru Hanne Reintoft ville helst betegne gæ-

stearbejderne som fremmedarbejdere. Jeg kan oplyse, at fremmedarbejderne selv foretrækker at blive betegnet som gæstearbejdere.

Den tilgang af gæstearbejdere, som vi har haft i det sidste halvandet års tid, har været stor, sammenlignet med, hvad vi er vant til, men den har ikke været voldsom sammenlignet med den mangel på arbejdskraft, som har været rådende i den samme periode, og derfor er der altså heller ikke sket en sådan tilgang af arbejdskraft, at man derved har modvirket den strukturtilpasning på det danske arbejdsmarked, som er ønskværdig. Jeg tror ikke, det er for meget sagt, at strukturtilpasningen på det danske arbejdsmarked, bl. a. i form af afgang fra selvstændige erhverv af personer, som har svært ved at opretholde et rimeligt udkomme dér, til det almindelige arbejdsmarked har været stor og har været kraftigere end i de allerfleste andre lande, som vi med rimelighed kan sammenligne os med.

Jeg vil også gerne sige til fru Hanne Reintoft, at det er misforstået at tro, at det er arbejdernes egne penge, der bruges til at betale hjemrejse for gæstearbejdere, når de kommer i den situation, at arbejdsløsheds-kasserne betaler hjemrejsen. Det er statskassen, der betaler den hjemrejse, og kun rent administrativt passerer pengene gennem arbejdsløsheds-kasserne.

Om spørgsmålet koordination af gæstearbejderproblemerne har jeg nu den opfattelse — og det er regeringens — at de enkelte spørgsmål, som har relation til gæstearbejderne, administrativt skal placeres i de ministerier, som varetager de tilsvarende opgaver for den danske befolkning: boligproblemer i boligministeriet, justitsministerielle problemer i justitsministeriet osv. Men koordinationsproblemer foreligger der alligevel, og der foreligger spørgsmål om vejledning og rådgivning af gæstearbejderne; de spørgsmål hører hjemme i en sammenhæng, hvor man kan tage gæstearbejdernes tilpasningsproblemer og informa-

[Arbejdsministeren.]

tionsproblemer op, og det vil komme til at ske i et kontor, der etableres i socialstyrelsen under socialministeren.

Hr. Kjær Rasmussen havde, hvis jeg forstod det rigtigt, den opfattelse, at ikke blot skulle man standse for tilgang af gæstearbejdere, men man skulle i virkeligheden også indstille sig på, at de, der er her i landet, efterhånden skal forlade landet igen. Man kan jo have, hvilken opfattelse man vil om disse ting, men jeg vil da gøre opmærksom på, at der er adskillige virksomheder her i landet, som ikke ville kunne drives, hvis de ikke havde gæstearbejdere, og så ville også de danske arbejdere, der befinder sig i dem, blive ledige. Det gælder også virksomheder, som efter al sandsynlighed har arbejdskraft af hr. Kjær Rasmussens partifarve.

Hr. Aksel Larsen omtalte fremmedarbejderudvalgets indstilling af 20. oktober, som indeholder en skitse til en ny indslusningsordning. Jeg forstod egentlig hr. Aksel Larsens tanker om, hvordan man burde tilrettelægge den kommende indslusning af gæstearbejdere, sådan, at de i virkeligheden bygger på stort set de samme hovedprincipper som fremmedarbejderudvalgets indstilling. Der er, hvad der jo må tages i betragtning, også i de lande, hvorfra gæstearbejderne kommer, myndigheder, altså landets egne myndigheder, der skal samarbejdes med. Nu vil det forslag, som fremmedarbejderudvalget har fremsat, blive gjort til genstand for overvejelser med henblik på dets praktiske udformning.

Hr. Simonsen efterlyste en udtalelse fra mig, der, så vidt jeg forstod det, skulle gå ud på, at vi ikke i kraft af dispensationsordningen skulle tage gæstearbejdere ind fra udlandet, samtidig med at vi risikerede, der gik gæstearbejdere arbejdsløse her i landet. Jeg vil gerne bekræfte, at det midlertidige stop for udstedelse af arbejdstilladelser, der er tale om, vil blive administreret på den måde.

Hr. Finn Christensen startede med at sige, at vi var blevet taget på sengen i gæstearbejderspørgsmålet, og jeg forstår, det skulle opfattes sådan, at der pludselig var kommet mange gæstearbejdere hertil, og jeg forstod yderligere, at hr. Finn Christensen i og for sig er enig i, at der ud fra et arbejds-

markedssynspunkt er behov for, at dette antal gæstearbejdere er kommet her til landet. Jeg synes derfor ikke, jeg går for vidt, når jeg siger, at dette med at blive taget på sengen er en lidt stærk udtalelse fra en repræsentant for et parti, der bestandig har foreholdt os, at arbejdsløsheden lå lige omkring hjørnet. Det er vel givet, at hvis det var socialdemokratiet, der havde haft ansvaret for denne opgave, var man i endnu højere grad blevet taget på sengen, end tilfældet har været.

Hr. Finn Christensen nævnte et eksempel på dårlige boligforhold for gæstearbejdere i Roskildeområdet. Jeg har også interesseret mig lidt for, hvordan forholdene i Roskildeområdet er for gæstearbejderne, men det er ikke en statistik på 68 personer, jeg har, det er oplysninger fra arbejdsformidlingskontoret, som har oplyst mig om, hvordan man dér vurderer situationen for 1.500 gæstearbejdere i dette område. Og man vurderer det sådan — det er en vurdering, der er en måneds tid gammel — at af disse 1.500 har de 1.000 rimelige boligforhold, de 400 har dårlige boligforhold, men efter omstændighederne kan de gå an — sådan tror jeg man udtrykte det i den mundtlige redegørelse, jeg fik — og så er der 100, som havde uacceptable boligforhold eller ikke havde et regulært sted at bo. Jeg er bekendt med, at Roskilde kommune i de senere uger har udfoldet ganske betydelige bestræbelser for på kommunal basis at skaffe tilstrækkeligt husrum for dem, der således er i vanskeligheder. Derfor synes jeg også godt, jeg i den forbindelse, da der blev sagt en hel del om boligforholdene fra hr. Finn Christensens side, vil nævne, at jeg med hensyn til Avedøreprojektet har været skuffet over den holdning, man fra socialdemokratiet og fra Dansk Arbejdsmands- og Specialarbejder Forbund har indtaget. Det er ikke en holdning, der har gjort det lettere at få dette Avedøreprojekt ført igennem i en rimelig fart. Som et vilkår for samarbejde om dette projekt har Glostrup kommunalbestyrelse stillet, at sociologer og arkitekter skal være med til at rådgive, og jeg er bange for, at specielt arkitekterne er gået i kredsløb omkring dette projekt med den risiko til følge, at det trækker ud, før gæstearbejdernes boligspørgsmål bliver løst. Jeg håber, at der snart kommer lidt mere skred i denne sag.

[Arbejdsministeren.]

Hr. Finn Christensen nævnte også, at der skulle være tilfælde, hvor gæstearbejdernes skattebetaling ikke blev viderebefordret af arbejdsgiverne. Jeg synes nok, at hvis man har oplysninger om den slags ting, skal man sørge for, at det kommer frem, sådan at de pågældende arbejdsgivere kan blive retsforfulgt. Jeg synes også, det kunne være interessant at vide, om det er et fænomen, som er specielt for gæstearbejdere, eller om det også gælder skattebetalinger for danske arbejdere, for rent umiddelbart kan jeg ærlig talt ikke forstå, hvorfor der skulle være forskel på gæstearbejdere og danske arbejdere i denne forbindelse.

Hr. Finn Christensen var inde på, at når vi nu kom ind i fællesmarkedet, var det dermed afgjort, at vi skulle have gæstearbejdere her i landet, så det spørgsmål var der ikke grund til at diskutere videre. Sådan forholder det sig nu ikke. Det siger jeg kun, for at der ikke skal bundfælde sig i offentligheden en forkert opfattelse af, hvad det betyder at komme ind i fællesmarkedet. At komme ind i fællesmarkedet vil for arbejdsmarkedets vedkommende betyde, at personer, der er statsborgere i de lande, som vi går i markedssamarbejde med, har adgang til at tage arbejde her i landet på samme vilkår som danske borgere. Men de gæstearbejdere, vi her taler om, kommer helt andre steder fra, de kommer fra Middelhavslandene og fra lande, der er endnu længere væk, og det er vel kun Syditalien, der i den forbindelse er inden for fællesmarkedsområdet.

Så siger hr. Finn Christensen, at det er lidt småt med, hvad der er sket i henseende til gennemførelse af den lange række af indstillinger, der i tidens løb er kommet fra gæstearbejderudvalget. Det er for mig at se en forkert vurdering af både gæstearbejderudvalgets arbejde og af, hvad der er sket i henseende til at følge det op. Jeg synes ærlig talt, at det er berettiget at sige, at meget sjældent er et samfundsfænomen så hurtigt blevet taget op til undersøgelse som dette. Gæstearbejderudvalget har praktisk talt arbejdet samtidig med, at problemerne er dukket op, og mange af dets indstillinger er gjort til genstand både for lovgivning og for administrativ opfyldelse.

Ordføreren for forslagsstillerne (Finn Christensen): Jeg skal ikke gå ind i en nærmere diskussion med samtlige ordførere, der har haft ordet i forbindelse med de problemer, vi diskuterer her, jeg skal blot gøre nogle få bemærkninger.

Den første bemærkning er til hr. Aksel Larsen, og den kan også være svar på arbejdsministerens bemærkninger vedrørende fællesmarkedsproblematikken. Det kan da i hvert fald ikke skjules, at det nordiske, frie arbejdsmarked, vi har i dag, udvides, i samme øjeblik vi bliver medlemmer af fællesmarkedet, til at omfatte de lande, der til den tid måtte være medlem af fællesmarkedet. Hermed udvides altså også kredsen, der uden videre kan komme ind og arbejde i det danske samfund, og det betyder, så vidt jeg kan se, at når vi har afsendt vores ansøgning om medlemskab, så har vi også accepteret selve princippet om udenlandske arbejders adkomst til at arbejde her i landet i endnu større udstrækning, end vi har det i dag igennem det fælles nordiske arbejdsmarked. Hvordan og hvorledes reglerne så i øvrigt bliver med hensyn til tredje parts stilling inden for dette område, bliver en problemstilling, vi også skal tage op. Jeg mener blot, at vi kan ikke i dag køre en diskussion om, hvorvidt vi skal have gæstearbejdere, eller vi ikke skal have det; vi er sådan set i en situation, hvor den problemstilling ikke rigtig foreligger. Spørgsmålet er på hvilke vilkår, og det er også det, jeg har prøvet på at koncentrere mig om.

Jeg skal sige til hr. Simonsen, at det er lidt af en misforståelse, at vi skulle have forlangt nye institutioners oprettelse. Der står i vores bemærkninger til forslaget, at vi ønsker ansvaret for disse problemers løsning koordineret og placeret i arbejdsministeriet, men det betyder ikke, at vi ønsker nye institutioner eller nye organer oprettet til at gennemføre en konsekvent gæstearbejderpolitik.

I sit første indlæg nævnte arbejdsministeren, at boligministeren har fremsat et lovforslag, der skal til drøftelse her i folketinget ret så snart, og jeg skal ikke underkende den værdi, der ligger i de forslag også vedrørende løsningen af boligproblemerne for gæstearbejdere, såvel indenlandske som udenlandske. Men det er jo et forslag, der tager

[Finn Christensen.]

sigte på at klare tingene på længere sigt, og det, som jeg er temmelig optaget af, og det, som vi i socialdemokratiet er optaget af; er den række af akutte vanskeligheder, som hundreder af fremmedarbejdere befinder sig i for nærværende, og som vi mener vi bør tage op til en drøftelse omgående i et udvalg.

Det er muligt, at arbejdsformidlingschefer i Roskilde og jeg har forskellige definitioner af, hvad der er vanskelige og uacceptable boligforhold. Det er jeg for resten ikke så helt sikker på; han og jeg har i et helt år knoklet sammen for at løse de problemer, som desværre har ligget uløst i denne del af landet. Når man har sagt fra Roskildes side, at man har 1.500 fremmedarbejdere, hvoraf de 1.000 måske har rimelige forhold og de 400 dårlige, så er spørgsmålet: hvad er dårligt? Jeg betragter det f. eks. som dårligt, når 65 fremmedarbejdere i øjeblikket bor i et nedlagt alderdomshjem, som i sin tid af sundhedsmyndighederne blev underkendt til beboelse for 15 ældre. Om det skal komme ind under kategorien dårlig eller uacceptabel, ved jeg ikke. Det er også mig bekendt, at man i Roskilde kommune gør sig bestræbelser for at løse problemet, men her vil jeg gerne pege på, at kommunen står alene med disse problemer og har indtil nu ikke fra samfundets side fået nogen økonomisk støtte til løsningen af disse. Jeg tror ikke, at man kommer uden om at hjælpe kommunerne til en løsning af disse problemer. I Roskilde har vi hidtil fået afvisning, når vi har været i arbejdsministeriet om tilskud til opførelse af disse gæstearbejderkollegier, vi også har haft planer om. Det er hidtil ikke lykkedes for os at komme igennem med det, selv om det er over et år siden, vi optog forhandlinger herom.

Så skal jeg til allersidst gøre nogle mere generelle bemærkninger om den diskussion, der har været ført.

Spørgsmålet om arbejdsmarkedspolitikken i al almindelighed har været berørt, nemlig spørgsmålet om at forbedre den arbejdsmarkedspolitik, vi har i øjeblikket, når det gælder vor egen arbejdskraft, så vi får trukket de eventuelle reserver frem, der er i det danske samfund, før vi måske kaster os ud i de store eksperimenter med løsningen af alle de andre problemer, vi har snakket

om. Jeg tror, at den del af arbejdsmarkedspolitikken, der hedder mobiliteten i vort eget samfund, også trænger til at blive set efter i sømmene.

Jeg tror i øvrigt, at det vil være rimeligt i et udvalg at tage spørgsmålet op vedrørende administrationen og de dispensationer, der skal gives i forbindelse med det midlertidige stop, der er indført. Jeg har den opfattelse, at man måske skulle drage de lokale arbejdsmarkedsnævn ind i dette arbejde. Men der er som sagt en lang række spørgsmål, som jeg håber vi kan få lejlighed til at drøfte i udvalgsarbejdet.

Kjær Rasmussen: Jeg havde egentlig en hel masse knubbede ord til den radikale ordfører, hr. Erik Hansen (Ålborg amt), som siger, at fremmedarbejderne, gæstearbejderne, som ordføreren vist udtrykte sig, ikke bliver udnyttet her i landet. Det er et synspunkt, vi absolut ikke deler, og vi får jo lejlighed til at vende tilbage til den diskussion ved en senere lejlighed, forstår jeg, hen i december måned.

Men det, der egentlig kaldte mig herop, var arbejdsministerens bemærkninger til mig. Arbejdsministeren har forstået det rigtigt, hvis han antager, at vi er tilhængere af et stop for nærværende, det er vi. Bl. a. fordi, som jeg sagde, arbejdsgiverne i den nuværende situation søger at stække lønarbejdernes kampevne gennem import af fremmedarbejdere. Derfor er vi tilhængere af et stop, det er fuldstændig rigtigt forstået. Men det er forkert forstået, hvis arbejdsministeren tror, at vi overhovedet ikke vil vide af fremmedarbejdere her i landet. Det vil vi godt, men det, vi har påpeget, er, at et sådant ophold i Danmark må ske på ligeværdige vilkår, for i modsat fald er det, vi får de uheldige konsekvenser med fremmedhad osv.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslaget til folketingsbeslutnings overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at forslaget til folketingsbestutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette

[Formanden.]

forslag betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om tipning har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Efter at folketingsmand *Per Møllers* orlov er ophørt, har vedkommende gruppe udpeget ham til i stedet for fhv. medlem af folketinget fru *Marie Louise Truels-Christensen* at indtræde i følgende udvalg:

Folketingets ombudsmandsudvalg, udvalget angående endnu ikke fremsatte lovforslag om revision af straffelovens § 191 og loven om euforiserende stoffer,

udvalget angående forslag til lov om udlevering til andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling og

udvalget angående forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Forbud mod propaganda for krig og mod racediskrimination m. v.) og forslag til lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m. v.

I stedet for folketingsmand *Kristen Østergaard*, der har ønsket

at udtræde som medlem af folketingets udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab og

at udtræde som stedfortræder for folketingsmand *Anders Andersen* i det udenrigs-politiske nævn,

har vedkommende gruppe ligeledes udpeget *Per Møller*, der herefter er valgt.

Medlem af folketinget *Mads Eg Damgaard* har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Med hvilket formål og til glæde for hvem har Københavns universitet i 1970 udgivet en årbog på 552 sider med „Meddelelser fra de akademiske år 1948-53“?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid onsdag den 18. november 1970.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 11. november, kl. 10 med følgende dagsorden:

- 1) *Forespørgsel til økonomi- og markedsministeren af Ivar Nørgaard m. fl.*
- 2) *Spørgsmål til ministrene.*
- 3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning angående midlertidigt stop for udstedelse af arbejdstilladelse til gæstearbejdere [af *Finn Christensen m. fl.*].

Mødet hævet kl. 14.58.

21. møde.

Onsdag den 11. november kl. 10.

Formanden: I skrivelse af g. d. meddeler ministeren for Grønland, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov for Grønland om erhvervs-mæssig uddannelse.

Medlem af folketinget *Lis Groes* har meddelt mig, at hun ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren søge udveje for at øge bevillingerne til kurser for husmoderaflø-sere, hjemmehjælpere m. v.“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets spørgetid onsdag den 18. november 1970.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Ministeren for Grønland (A. C. Normann): Jeg skal herved tillade mig for det høje ting at fremsætte *forslag til lov for Grønland om erhvervs-mæssig uddannelse.*

Gennem de senere år har der været gjort en meget stor indsats for at udbygge Grønland, og det grønlandske samfund er nu på vej til at blive et moderne samfund. For at et sådant samfund skal kunne fungere, er det nødvendigt, at befolkningen er veluddannet. Specielt for det grønlandske sam-